

ZAPISNIK

sa 25. sjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, održane 28. oktobra 2022. godine

Sjednica je počela u 12 sati.

Sjednici je predsjedavala Božena Jelušić, predsjednica Odbora.

Sjednici su prisustvovali/e i član/ice Odbora: Vesna Pavićević, Jelena Božović, Budimir Aleksić, Maksim Vučinić, Zdenka Popović, Lidija Kljajić i Nela Savković Vukčević.

Sjednici su prisustvovali i poslanica Jovanka Laličić, članica Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje i Simonida Kordić, članica Odbora za ekonomiju, finansije i budžet.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi/ce Odbora: Aleksandra Vuković, Dragica Sekulić i Tamara Vujović.

Sjednici su, po pozivu, prisustvovali/e: Prof.dr Olivera Komar, ekspertkinja misije OEBS; Sanja Elezović, ekspertkinja misije OEBS; Dominik Vag, šefica misije OEBS-a u Crnoj Gori; Vesna Simović Zvicer, predsjednica Sudskog savjeta; Miloš Kosović, načelnik u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede; Snežana Remiković, v.d. pomoćnika direktora Uprave za statistiku; Olivera Popović, v.d. direktorice u Direktoratu za inspekciju u turizmu, Aleksandra Slavuljica Gardašević, direktorica Direktorata za razvojne politike u turizmu, Goranka Lazović, načelnica Direkcije za konkurentnost turističkog ambijenta, Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma; Darko Ćurić, predsjednik Notarske komore Crne Gore; Nataša Novaković, Ministarstvo pravde i Nikoleta Pavićević, saradnica na projektima u Institutu alternativa.

Za sjednicu je usvojen sljedeći

DNEVNI RED:

1. Upitnici za provjeru orodnjenosti zakonskih akata, sa primjerima ex-post analize četiri odabrana zakona (Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju, Zakon o turizmu i ugostiteljstvu, Zakon o nasljeđivanju i Zakon o zaradama zaposlenih u javnom sektoru).

Prije prelaska na rad po utvrđenom dnevnom redu, Odbor je, na predlog predsjednice Božene Jelušić, donio odluku da se 15. zasijedanje Ženskog parlamenta održi 1. decembra. Sjednica će biti organizovana na temu „Borba protiv nasilja nad ženama“, povodom obilježavanja kampanje 16 dana aktivizma borbe protiv nasilja nad ženama, koja se svake godine obilježava u periodu 25. novembar – 10. decembar.

Prof. dr Olivera Komar, ekspertkinja misije OEBS, predstavila je metodologiju koja je korišćena za izradu upitnika, kao mehanizma za provjeravanje orodnjenosti zakonskih akata. Informisala je o koracima koji podrazumijevaju standardnu provjeru orodnjenosti zakonskih akata: analizu orodnjenosti predloga zakona (ex ante analiza), analizu efekata zakona koji se određeni vremenski period primjenjuju (ex post analiza) i inicijativu da se izvrše određene izmjene u slučajevima kada se identifikuju problemi ili izostanak rezultata u primjeni zakonskih rješenja. Pomenuta analiza rađena je na primjeru četiri zakona: Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju, Zakon o turizmu i ugostiteljstvu, Zakon o nasljeđivanju i Zakon o zaradama zaposlenih u javnom sektoru.

Sanja Elezović, ekspertkinja misije OEBS, predstavila je nalaze analize koji se odnose na Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju i Zakon o turizmu i ugostiteljstvu. Kada je u pitanju Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju, ukazala je na uočene oblasti zakona koje tretiraju pitanje rodne ravnopravnosti. Konstatovano je da u oblasti poljoprivrede postoji izražena rodna nejednakost u pogledu vlasništva nad zemljom. U posmatranom periodu (2017-2022) povećan je procenat visokoobrazovanih žena u oblasti poljoprivrede (magistarke nauka), a smanjen procenat zaposlenih žena u ovoj oblasti. Navela je da u Strategiji razvoja poljoprivrede 2015-2020 ne postoje ciljevi, mjere i indikatori usmjereni na postizanje rodne jednakosti, nedostatak koji je neophodno ispraviti u strategiji 2022- 2026 koja je u procesu izrade. Iako u mjerama IPARD II i III, kao i u Agrobudžetu postoje podsticajne mjere za žene, one nijesu dovoljne da se ispravi rodna nejednakost. Potrebno je planirati podsticaje koji će ženama omogućiti da apliciraju za značajniju podršku (npr. ulaganje u infrastrukturu) kako bi nadoknadile nedostatak kolateralala. Povodom ovog zakona, predstavljene su preporuke koje su date Odboru za rodnu ravnopravnost kao smjernice za dalje djelovanje, a koje obuhvataju: uključivanje rodne komponente prilikom izrade nove strategije poljoprivrede, kako bi se bolje razumio položaja žena i muškaraca, njihove prioritetne potrebe, kao i nedostaci u dosadašnjim politikama; shodno mjerama Strategije, treba kreirati rodno odgovorne mjere u godišnjim agrobudžetima; obezbijediti uključivanje žena u proces kreiranja Agrobudžeta; objavljivanje podataka MONSTAT-a, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Investiciono-razvojnog fonda, razvrstanih po polu za niz identifikovanih indikatora; izrada godišnje analize Ministarstva poljoprivrede o položaju žena u poljoprivredi, koja bi uključivala podatke o ukupnim sredstvima iz državnog budžeta za oblast poljoprivrede.

Kada je u pitanju Zakon o turizmu i ugostiteljstvu, ukazano je da, prema dostupnim informacijama, finansijska sredstva koja su predviđena Programom mjera na godišnjem nivou iznose oko 100.000 EUR-a, što je ocijenjeno nedovoljnim za ostvarivanje ciljeva u oblasti turizma, na način kako je to predviđeno Zakonom. Sugerisano je da bi nadležni organi trebalo da preispitaju obim mjera, vodeći računa o rodnoj komponenti. Zabrinjavajući podaci istraživanja o negativnim efektima COVID-19 pandemije na ženske biznise u oblasti turizma i ugostiteljstva navode na pretpostavku da će se problemi produbiti tokom narednog perioda, s obzirom na povećanje troškova života i sve izvjesniju ekonomsku krizu, te da će zbog toga zahtijevati posebnu pažnju prilikom osmišljavanja narednog seta ekonomskih mjera odgovora na krizu. Ukazano je na nemogućnost dobijanja objedinjenih, rodno disagregiranih podataka o broju poslovnih subjekata, pravnih i fizičkih lica koji se bave ovim poslom, vrsti posla koju obavljaju i mjesta gdje djeluju, zbog čega nije moguće utvrditi koliki je obuhvat mjera koje se sprovode u oblasti turizma i ugostiteljstva u odnosu na sve subjekte zajedno, niti je moguće utvrditi u kom procentu, u kojim oblastima poslovanja, u kojoj geografskoj regiji i u kom finansijskom obimu su žene obuhvaćene tim mjerama. Imajući u vidu navedeno, preporučuje se da: se uradi revizija – orodnjavanje Strategije razvoja turizma 2022-2025. do kraja kalendarske 2022. radi jasnog definisanja mjera, aktivnosti i indikatora pomoću kojih bi se mogao mjeriti učinak mjera predviđenih Zakonom. U skladu sa članom 2 Zakona, potrebno je napraviti registar svih subjekata u Crnoj Gori koji obavljaju turističku i ugostiteljsku djelatnost. Nadležno Ministarstvo bi jednom godišnje trebalo da uradi rodnu analizu svih programa finansijske pomoći koji se dodjeljuju iz budžeta Crne Gore, i da analizira njihov uticaj na rodnu jednakost, čiji rezultati bi trebalo da budu javno dostupni na veb-stranici Ministarstva i adekvatno predstavljeni zainteresovanoj javnosti.

Prof. dr Olivera Komar predstavila je zaključke do kojih se došlo rodnom analizom Zakona o zaradama zaposlenih u javnom sektoru. Iako su naizgled zarade zaposlenih u javnom sektoru izjednačene u odnosu na pol, ukazala je da postoje

indicije da razlike ipak postoje, posebno kroz dodatke i varijabilni dio zarade. Ipak, dostupni statistički podaci ne omogućavaju praćenje prosječne ukupne zarade zaposlenog po polu u javnom sektoru. Sugerisala je da je, u cilju poboljšanja procesa orodnjenosti u primjeni ovog zakona, neophodno uvesti godišnje računanje i objavljivanje podatke o ostvarenim ukupnim zaradama u javnom sektoru, po polu i po organizacionoj jedinici na osnovu podataka koji se objavljuju u Završnom računu, te uvesti obračunavanje razlike u platama (gender wage gap) u statistički sistem Crne Gore.

Kada je u pitanju Zakon o nasljeđivanju, navela je da je uočeno da, iako istraživanje ukazuje na vjerovatan disbalans kada je u pitanju nasljeđivanje imovine u odnosu na pol nasljednika/ce, ne postoje podaci koji se prate i kojima bi se razmjere ovog disbalansa mogle opisati. Takođe, iako je Zakonom o životnom partnerstvu lica istog pola omogućeno nasljeđivanje među partnerima/partnerkama, ne postoje podzakonska akta kojima se ova norma implementira u stvarnosti. Kao jedna od ključnih preporuka navodi se potreba da se definiše i implementira metodologija evidentiranja i statističke obrade podataka o broju žena koje se odriču nasljedstva u korist muških srodnika. Jedan od mogućih načina je izmjena Pravilnika o registru testamenata, kojim bi se mogla propisati obaveza nadležnih sudova, notara i advokata da po prijemu izjave o odricanju od nasljedstva o istoj obavijesti Notarsku komoru koja bi je evidentirala u Registar. Takođe, sugerisano je da je potrebno uvesti savjetovanje tokom koga bi se lica koja se odriču nasljedstva, informisala o svojim pravima kao neophodan prethodni korak u postupku odricanja od nasljeđa, te donijeti podzakonska akta koja omogućuju sprovođenje člana 68 Zakona o životnom partnerstvu kako bi se nasljedno pravo omogućilo i u istopolnim životnim zajednicama.

Na kraju prezentacije predstavljen je set preporuka Odboru za rodnu ravnopravnost koje bi trebalo da posluže kao smjernice za dalji rad u cilju adresiranja svih identifikovanih problema u navedenim oblastima.

Nikoleta Pavićević, saradnica na projektima u Institutu alternativa, predstavila je nalaze analize integrisanja rodne komponente u razvoj javnih politika u Crnoj Gori sa naglaskom na pripremu Zakona o radu, Zakona o privrednim društvima i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju. Takođe, ukazala je na ključne izazove koji su prepoznati u navedenoj analizi: izostajanje javnih rasprava o velikom broju strategija; povećana zakonodavna inicijativa poslanika/ca, koja nije praćena odgovarajućim učešćem zainteresovanih strana, te nedostatak rodno disagregiranih podataka.

U diskusiji su, kroz pitanja i odgovore učestvovali/e: Jovanka Laličić, poslanica, Jelena Božović, poslanica, Vesna Simović Zvicer, predsjednica Sudskog savjeta; Snežana Remiković, v.d. pomoćnika direktora Uprave za statistiku; Aleksandra Slavuljica Gardašević, direktorica Direktorata za razvojne politike u turizmu, Olivera Popović, v.d. direktorice u Direktoratu za inspekciju u turizmu, Ministarstvo ekonomije; Darko Ćurić, predsjednik Notarske komore Crne Gore.

Sjednica je završena u 14 sati i 25 minuta.

SEKRETARKA ODBORA

Angelina Šaranović, s.r.

PREDSJEDNICA ODBORA

Božena Jelušić, s.r.